

Przedmiotowy System Oceniania z przyroda dla uczniów klasy 4.

---

z uwzględnieniem:

- *wymagań edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego programu nauczania;*
- *sposobów sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów;*
- *warunków i trybu uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych.*

I. PODSTAWA PRAWNA

1. Rozporządzenie MENiS z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. z dn. 16 sierpnia 2017 r., poz.1534).
2. Podstawa programowa z geografii dla szkoły podstawowej.
3. Program nauczania z geografii dopuszczony do użytku w Szkole Podstawowej im. Bojowników o Polskość Ziemi Kramskiej w Nowym Kramsku.
4. Statut Zespołu Edukacyjnego w Nowym Kramsku.

II. PODRĘCZNIK I MATERIAŁY ĆWICZENIOWE

- zgodnie ze szkolnym wykazem (tablica ogłoszeń)

III. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczyciela postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności. Nauczyciel powinien analizować i oceniać poziom wiedzy i umiejętności ucznia w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania (opracowanych zgodnie z podstawą programową danego przedmiotu).

Uczeń:

1. przychodzi na lekcje punktualnie,
2. jest przygotowany do każdej lekcji, tzn. ma uzupełniony zeszyt przedmiotowy, odrobione prace domowe, ma potrzebne do lekcji pomoce i materiały; brak jest odnotowany – trzykrotne nieprzygotowanie oznacza ocenę niedostateczną,
3. zajmuje podczas lekcji stałe miejsce; w uzasadnionych przypadkach, po uzgodnieniu z nauczycielem, może zmienić miejsce,
4. podczas lekcji nie spaceruje po klasie,
5. podczas lekcji nie spożywa posiłków i nie żuje gumy,
6. zobowiązany jest do zachowania ciszy i spokoju podczas lekcji, by nie zakłócać i nie utrudniać pracy innym; jeśli chce się wypowiedzieć, podnosi w górę rękę, i po otrzymaniu zgody nauczyciela odpowiada,
7. podczas zajęć słucha, co mówią inni, nie przeszkadza, szanuje opinię innych osób,
8. podnosi swoje kompetencje poprzez systematyczną pracę podczas zajęć i w domu,
9. po skończonej lekcji zobowiązany jest do uporządkowania swojego stanowiska pracy (posprzątania stolika oraz miejsca wokół niego, zasunięcia krzesła),
10. dyżurni po zakończonej lekcji wycierają tablicę, chowają mapę.

Nauczyciel ma za zadanie:

- informować ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych oraz o postępach w tym zakresie,
  - pomagać uczniowi w samodzielnym planowaniu jego rozwoju,
  - motywować ucznia do dalszych postępów w nauce,
  - informować rodziców (opiekunów prawnych) o postępach, trudnościach w nauce oraz specjalnych uzdolnieniach ucznia.
- Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców (opiekunów prawnych).
  - Na wniosek ucznia lub jego rodziców (opiekunów prawnych) nauczyciel uzasadnia ocenę w sposób określony w statucie szkoły.
  - Na wniosek ucznia lub jego rodziców (opiekunów prawnych) sprawdzone i ocenione pisemne prace kontrolne są udostępniane do wglądu uczniowi lub jego rodzicom (opiekunom prawnym).
  - Szczegółowe warunki i sposób oceniania wewnątrzszkolnego określa statut szkoły.

IV. FORMY, METODY I CZĘSTOTLIWOŚĆ SPRAWDZANIA WYNIKÓW

Każdy uczeń otrzyma w półroczu co najmniej 6 ocen (2 godz. tygodniowo) i 3 (1 godz. tygodniowo)

1. Uczeń może być oceniany za:
  - prace domowe, w tym także przygotowanie do tzw. lekcji odwróconych,
  - aktywność ucznia w pracy na lekcji – udział w dyskusjach, debatach, korzystanie z dostępnych na lekcji źródeł informacji geograficznej (np. z atlasu, źródeł internetowych),
  - aktywność w czasie zajęć terenowych,
  - sprawdziany pisemne w małej formie (kartkówki),
  - kontrolowane wypowiedzi ucznia,
  - sprawozdania z zajęć terenowych,
  - sprawdziany i testy nauczycielskie,
  - publiczna prezentacja dłuższych wypowiedzi (własnych projektów) z wykorzystaniem materiału graficznego;

2. Jeśli podczas sprawdzania i umiejętności wiedzy ustala się punkty, to sumę punktów przelicza się następująco:
  - 100% i/lub zadanie dodatkowe – celujący;
  - 90% - 99%- bardzo dobry;
  - 70% - 89% - dobry;
  - 50% - 69% - dostateczny;
  - 30% - 49% - dopuszczający;
  - < 30% - niedostateczny.

3. Przy ocenianiu prac pisemnych uczniów mających obniżone kryteria oceniania nauczyciel stosuje następujące zasady przeliczania punktów na ocenę:
  - poniżej 19% możliwych do uzyskania punktów - niedostateczny;
  - 20% - 39% - dopuszczający;

- 40% - 54% - dostateczny;
  - 55% - 70% - dobry;
  - 71% - 89% - bardzo dobry;
  - 90% - 100% - celujący.
4. Poprawa oceny niedostatecznej z pracy klasowej i sprawdzianu jest obowiązkowa. Uczeń ma na nią dwa tygodnie. Termin ustala nauczyciel.
  5. Ocen z „kartkówki” i odpowiedzi ustnej nie poprawia się.
  6. Pozostałe oceny poprawia się dobrowolnie po ustaleniu tego z nauczycielem.

V. USTALENIA KOŃCOWE

1. Uczeń ma prawo uzyskać wyższą ocenę przewidywaną śródroczną lub końcoworoczną lub odwołać się od niej tylko wtedy, jeśli:
  - ma 100% usprawiedliwionych nieobecności na lekcjach,
  - uzyskał pozytywne oceny z prac klasowych, sprawdzianów i tzw. „kartkówek”,
  - nie uzyskał oceny niedostatecznej na skutek odmowy odpowiedzi ustnej i pisemnej,
  - uzyskał przynajmniej 50% liczby ocen możliwych do uzyskania z bieżącej kontroli osiągnięć uczniów.

VI. Wymagania na poszczególne oceny

Wymagania na każdy stopień wyższy niż dopuszczający obejmują również wymagania na stopień poprzedni. Wymagania na ocenę celującą obejmują stosowanie przyswojonych informacji i umiejętności w sytuacjach trudnych, złożonych i nietypowych.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
Dział 1. Poznawanie przyrody (odpowiada treściom kształcenia z działów I i częściowo II z <i>Podstawy programowej kształcenia ogólnego</i>)						
1. Sposoby poznawania przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła wiedzy o przyrodzie; wymienia zmysły potrzebne do poznawania przyrody; podaje przykłady obiektów, które można obserwować przez lupę. 	<ul style="list-style-type: none"> określa, co to jest przyroda; podaje po dwa przykłady obserwacji przyrodniczych, w których wykorzystuje się lornetkę. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady obiektów, organizmów, które można obserwować przez mikroskop; wyjaśnia, do czego jest potrzebna mapa, kompas i taśma miernicza. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są narządy zmysłów i jaka jest ich rola w poznawaniu przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie są źródła wiedzy o przyrodzie. 	
2. Obserwacje przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady organizmów, obiektów i zjawisk, które można obserwować. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby dokumentowania obserwacji przyrodniczej; wymienia zasady bezpieczeństwa, których należy przestrzegać, prowadząc 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest obserwacja przyrodnicza. 	<ul style="list-style-type: none"> opracowuje kartę obserwacji dowolnego obiektu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kiedy można na podstawie obserwacji wyciągnąć wnioski. 	

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
		obserwacje przyrodnicze.				
3. Doświadczenia przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady pytań, na które można uzyskać odpowiedź, przeprowadzając doświadczenie przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady, których należy przestrzegać, prowadząc doświadczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia punkty, które zawiera karta doświadczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między próbą badawczą a kontrolną w doświadczeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego w doświadczeniu jest potrzebna próba kontrolna. 	
4. Kierunki geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kiedy jest nam potrzebna znajomość kierunków świata, • wyznacza kierunki świata za pomocą gnomonu i Słońca. 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się kompasem przy wyznaczaniu kierunków świata. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje kierunki świata na różny kierunków; • określa kierunki świata w terenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposoby wyznaczania kierunków świata w sytuacji, gdy nie ma przyrządów i gdy nie widać Słońca. 	<ul style="list-style-type: none"> • konstruuje kompas domowym sposobem według instrukcji i posługuje się nim. 	

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
5. Zmiany położenia Słońca na niebie	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady świadczące o pozornych zmianach położenia Słońca na niebie; • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>wschód Słońca, górowanie Słońca, zachód Słońca</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa długość dnia (od wschodu do zachodu Słońca); • wyjaśnia pojęcie widnokręgu. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje widnokrąg w mieście i na wsi; • analizuje zależności między długością cienia a wysokością Słońca nad widnokręgiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje zależności między wielkością widnokręgu a wysokością, na jakiej znajduje się obserwator. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego droga Słońca nad widnokręgiem odbywa się w cyklu dobowym.
6. Położenie Słońca na niebie w różnych porach roku	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia daty rozpoczynające kalendarzowe pory roku; • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>równonoc i przesilenie</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje ilustracje pokazujące drogę Słońca nad widnokręgiem w zależności od pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje i wskazuje rysunki przedstawiające drogę Słońca w dniach rozpoczynających pory roku; • wyjaśnia zależność między wysokością Słońca nad widnokręgiem a długością cienia 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie wykonuje rysunki przedstawiające drogę Słońca nad widnokręgiem w dniach rozpoczęcia pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny występowania różnic w długości drogi Słońca nad widnokręgiem, w zależności od pory roku.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
			w różnych porach roku.		
7. Podsumowanie działu 1. Poznawanie przyrody	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 1–6.				
Dział 2. Orientacja w terenie i pogoda (odpowiada treściom kształcenia z działów II (częściowo) i III z <i>Podstawy programowej kształcenia ogólnego</i>)					
8. Co to jest plan?	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest plan; • podaje przykłady zastosowania planów. 	<ul style="list-style-type: none"> • rysuje proste plany małych przedmiotów w zeszycie, np. pudełka od zapalek; • wyjaśnia, dlaczego nie można narysować planu klasy bez zmniejszenia jej wymiarów. 	<ul style="list-style-type: none"> • rysuje obiekty w podanych dowolnych zmniejszeniach, np. plan klasy, pokoju, ławki szkolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • szacuje na podstawie pomiarów sali lekcyjnej, ile razy należy zmniejszyć długość i szerokość sali, aby jej plan zmieścił się na kartce. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyciąga wnioski dotyczące zależności między zastosowanym pomniejszeniem obiektu a wielkością tego obiektu na planie.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
9. Plan i mapa	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice między planem i mapą; wymienia stałe elementy mapy; odczytuje na mapie topograficznej, gdzie znajduje się np. las, szkoła, kościół. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na mapie znaki topograficzne liniowe, powierzchniowe i punktowe, podaje ich przykłady. rozpoznaje mapę topograficzną wśród innych map do wyboru. 	<ul style="list-style-type: none"> określa kierunki świata na mapie topograficznej; analizuje mapy topograficzne pod względem liczby zabudowań i innych elementów. 	<ul style="list-style-type: none"> planuje i opisuje trasę wycieczki, określając kierunki świata; wyznacza trasę wędrówki, zgodnie z opisem na mapie topograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady innych map (np. tematycznych) i opisuje ich zastosowanie.
10. Korzystanie z planów i map	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje plany miast wśród innych map; wymienia sytuacje życiowe, w których plan miasta jest niezbędny. 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje informacje z planu miasta i mapy topograficznej w podstawowym zakresie; wskazuje ulice i określa kierunki, w których przebiegają, np. z północy na południe; 	<ul style="list-style-type: none"> planuje trasę wycieczki pomieście lub po najbliższej okolicy z uwzględnieniem najciekawszych punktów lub punktów wskazanych przez nauczyciela. 	<ul style="list-style-type: none"> orientuje plan miasta i mapę topograficzną za pomocą kompasu i charakterystycznych punktów w terenie; opisuje przebieg podanej trasy z uwzględnieniem kierunków przebiegu ulic, lokalizacji zabytków itp. 	<ul style="list-style-type: none"> szkicuje trasę ze szkoły do domu, uwzględniając kierunki świata, bez korzystania z mapy.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
		<ul style="list-style-type: none"> • pokazuje na planie punkty wymienione przez nauczyciela; • określa kierunki świata na mapie topograficznej i planie miasta. 				
11. Składniki pogody	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia składniki pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje poszczególne składniki pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia opady i osady atmosferyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie prognozy pogody opisuje jej składniki. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia przykładowe rodzaje chmur i przewiduje na podstawie ich wyglądu zmiany w pogodzie. 	
12. Pomiar składników pogody	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje składniki pogody do urządzeń pomiarowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia jednostki pomiaru składników pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje wartości składników pogody z urządzeń pomiarowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie wartości poszczególnych składników pogody opisuje warunki pogodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • przewiduje wartości składników pogody w zależności od sytuacji opisanych przez nauczyciela. 	

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:					
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
13. Mapa pogody w różnych porach roku	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia składniki pogody za pomocą symboli graficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje składniki pogody z mapy pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> określa pogodę na podstawie mapy pogody wybranej części kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela pory roku na podstawie wybranych map pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia mapę pogody na podstawie prognozy słownej. 	
14. Niebezpieczeństwa związane z pogodą	<ul style="list-style-type: none"> wymienia niebezpieczeństwa związane z pogodą. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak należy zachować się podczas burzy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak należy zachować się podczas wichury, ulewy i śnieżyicy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zjawisko tęczy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zasadę działania piorunochronu. 	
15. Podsumowanie działu 2. Orientacja w terenie i pogoda	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 8–14.					
Dział 3. Ja i moje ciało (odpowiada treściom kształcenia z działu IV z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)						
16. Organizm człowieka	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady narządów w organizmie człowieka oraz ich funkcje. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje, że podstawowym elementem budującym organizm jest komórka; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcje układów narządów w organizmie człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje położenie układów i narządów na rycinach anatomicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje hierarchiczność struktury organizmu. 	

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
		<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne układy narządów organizmu człowieka. 				
17. Układ ruchu	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje szkieletu; wskazuje na planszy podstawowe części szkieletu; określa rolę układu mięśniowego w organizmie. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje dwa przeciwstawnie działające mięśnie, np. zginacz i prostownik przedramienia; wskazuje na modelu szkieletu człowieka rodzaje połączeń kości. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy składowe szkieletu człowieka; wskazuje główne mięśnie organizmu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego mięśnie muszą pracować parami. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę i funkcjonowanie stawu. 	
18. Układ pokarmowy	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę układu pokarmowego. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na schematach budowy układu pokarmowego tworzącego narządy i podaje ich nazwy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie przebieg procesów zachodzących w przewodzie pokarmowym człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje zębów człowieka i podaje ich funkcje. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę ślinianek, wątroby i trzustki. 	

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:					
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
19. Układ oddechowy	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę układu oddechowego. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na schematach budowy układu oddechowego tworzące narządy i podaje ich nazwy. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego oddychanie przez nos jest zdrowsze niż przez usta. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje proces wymiany gazowej zachodzący w płucach. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową a rolą krtani. 	
20. Układ krwionośny	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne funkcje krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę serca. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rodzaje naczyń krwionośnych. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ryciny omawia budowę serca. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego krążenie krwi jest warunkiem życia człowieka. 	
21. Układ nerwowy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy układ nerwowy; nazywa podstawowe elementy układu nerwowego. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę układu nerwowego w funkcjonowaniu organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia części układu nerwowego. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje, jakie pełnią mózg i mózdzek. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego układ nerwowy odgrywa kluczową rolę w organizmie. 	

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
22. Układ rozrodczy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice w budowie komórki jajowej i plemnika, podaje nazwy poszczególnych elementów budowy układu rozrodczego kobiety i układu rozrodczego mężczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę układu rozrodczego kobiety i układu rozrodczego mężczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy rozmieszczenie narządów rozrodczych kobiety i mężczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę poszczególnych narządów w układzie rozrodczym męskim i układzie rozrodczym żeńskim. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia przystosowanie budowy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego do pełnionych funkcji.
23. Zmiany zachodzące w okresie dojrzewania	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany zachodzące w organizmach dziewcząt i chłopców w okresie dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega dojrzewanie dziewcząt i chłopców. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na rozwój organizmu w okresie dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje etap dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to znaczy, że na dojrzewanie mają wpływ hormony.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
24. Narządy zmysłów	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zmysły człowieka i wskazuje je na własnym organizmie; podaje podstawowe zasady dbania o słuch i wzrok. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę poszczególnych zmysłów w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego; uzasadnia, dlaczego nie należy słuchać zbyt głośnej muzyki oraz korzystać zbyt długo z telefonów komórkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co toznaczy, że zmysły ulegają adaptacji; podaje przykłady świadczące o ochronnym działaniu zmysłów dla organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że zmysły chronią organizm przed niebezpiecznymi czynnikami zewnętrznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów.
25. Jak dbać o własności i otoczenie?	<ul style="list-style-type: none"> podaje zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie czystości odzieży, obuwia, bielizny i otoczenia dla utrzymania zdrowia; podaje przykłady ubioru dostosowanego 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia substancje wydalone i wydzielane przez skórę. opisuje poprawne zasady mycia zębów. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego przestrzeganie higieny osobistej jest obowiązkiem każdego człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje i przeprowadza doświadczenie przedstawiające niszczenie szkliska nazębnego.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
		do pory roku i rodzaju pracy.				
26. Podsumowanie działu 3. Ja i moje ciało	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 16–25.					
Dział 4. Ja i moje otoczenie (odpowiada treściom kształcenia z działu V z <i>Podstawy programowej kształcenia ogólnego</i>)						
27. Świat substancji	<ul style="list-style-type: none"> wymienia trzy podstawowe grupy ciał stałych w zależności od ich właściwości fizycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia trzy stany skupienia substancji. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje trzy stany skupienia substancji w zależności od ułożenia drobin oraz możliwości ich przemieszczania się. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego przykładowe ciało zostało wykonane z danej substancji. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje właściwości ciała w zależności od rodzaju substancji, z jakiej zostało wykonane. 	
28. Niebezpieczne substancje	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia środki szkodliwe po oznaczeniach na opakowaniu lub etykiecie. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie instrukcji omawia sposób postępowania się środkami czystości. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia celowość umieszczania symboli ostrzegawczych na produktach szkodliwych. 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje szkodliwość produktu oznaczonego kilkoma 	<ul style="list-style-type: none"> określa szkodliwe dla zdrowia skutki działania preparatów drażniących, żrących, wybuchowych i toksycznych. 	

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
				piktogramami ostrzegawczymi.	
29. Uszkodzenia ciała	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje sposoby postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia; opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego promieniowania słonecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny uszkodzeń skóry; opisuje objawy złamania kości. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje zasady właściwego postępowania w wypadku pogryzienia przez zwierzę. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między zwichnięciem a złamaniem; wyjaśnia, dlaczego nie należy opalać się bez właściwego zabezpieczenia skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy.
30. Choroby zakaźne i zapobieganie im	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są choroby zakaźne; opisuje podstawowe sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność zasięgnięcia porady lekarskiej w przypadku zachorowania na chorobę zakaźną; 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych; uzasadnia celowość wykonywania szczepień ochronnych. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia ogólnie zasadę działania szczepionki.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
		<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka i dróg zakażenia się nimi. 			
31. Niebezpieczne organizmy	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typowe objawy alergii; • opisuje zachowania chroniące człowieka przed zakażeniem się grzybicą. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zwierząt jadowitych. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady roślin mogących wywołać alergię u ludzi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznaczają pojęcia: <i>alergia, alergolog</i>.
32. Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje sposoby odmawiania propozycjom picia alkoholu, palenia tytoniu i zażywania narkotyków. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sytuacje, w których należy powiedzieć <i>nie</i>; • wyjaśnia, co to jest uzależnienie. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zachowań asertywnych wobec presji otoczenia; • wyjaśnia, dlaczego znajomości zawarte 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje skutki działania nikotyny na organizm człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność zachowania postawy antyalkoholowej i antynikotynowej.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
			przez internet mogą być niebezpieczne.		
33. Zdrowy styl życia	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe zasady zdrowego stylu życia; podaje przykłady potraw, których powinna się wystrzegać osoba prowadząca zdrowy styl życia; wymienia czynniki mające szkodliwy wpływ na organizm człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zasady zdrowego stylu życia; wyjaśnia, dlaczego należy zachować postawę asertywną w sytuacji bycia namawianym do zapalenia papierosa, wypicia alkoholu lub spróbowania narkotyków. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia stwierdzenie: <i>Ruch i umiejętność odpoczynku są bardzo ważne dla organizmu.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego bycie życzliwym dla innych ma wpływ na zdrowie człowieka; uzasadnia stwierdzenie: <i>Zdrowie w dużej mierze zależy od nas samych.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak rozumie stwierdzenie: <i>Wytyczaj sobie realistyczne cele życiowe i wytrwale dąż do ich osiągnięcia.</i>
34. Podsumowanie działu 4. Ja i moje otoczenie	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 27–33.				

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
Dział 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy (odpowiada treściom kształcenia z działu VI z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)					
35. Przyroda żywna i nieżywna. Rodzaje skał	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady elementów przyrody żywej i nieżytwej; • wymienia rodzaje skał (lite, luźne i zwięzłe). 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to są skały i minerały; • odróżnia skały lite od pozostałych, rozpoznaje granity i piaskowce. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje w krajobrazie elementy przyrody żywej i nieżytwej; • charakteryzuje różne rodzaje skał i rozpoznaje je; • wyjaśnia, co to są surowce mineralne, podaje ich podział. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych; • podaje przykłady surowców jubilerskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje pochodzenie skał; • wyjaśnia powstawanie skał osadowych; • dokumentuje skały w najbliższej okolicy (fotografuje, opisuje, wyjaśnia różnice między nimi).
36. Formy kształtowania powierzchni Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy kształtowania terenu; • wskazuje, które z form są wklęsłe, a które wypukłe (na fotografiach, 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na ilustracjach i nazywa poszczególne formy kształtowania terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i nazywa elementy pagórka; • rozpoznaje zbocza łagodne i strome; 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje i nazywa elementy doliny rzecznej w terenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poszczególne formy kształtowania terenu; • rozpoznaje w terenie formy terenu i wykonuje ich dokumentację fotograficzną.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	modelach lub w terenie).		<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na modelu i nazywa elementy doliny rzecznej. 		
37. Warunki życia na łądzie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze cechy środowisk łądowych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady sposobów przetrwania zimy przez rośliny i zwierzęta. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady przystosowań roślin do warunków suchych i wilgotnych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady roślin światłolubnych i cieniolumnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy zwierząt z przystosowaniem do życia na różnych podłożach.
38. Organizmy najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje pospolite drzewa, krzewy i rośliny zielne występujące w najbliższej okolicy; rozpoznaje pospolite zwierzęta występujące w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice między drzewem iglastym a drzewem liściastym; wyjaśnia, czym różni się drzewo od krzewu i rośliny zielnej; wskazuje pień i koronę drzewa. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady bylin występujących w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje, które rośliny są nazywane bylinami. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnicę między roślinami jednorocznymi, dwuletnimi i wieloletnimi.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:			Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
39. Las jako środowisko życia organizmów	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest las; • wymienia funkcje lasu; • podaje podstawowe zasady zachowania się w lesie. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie tablic informacyjnych umieszczanych przy wejściu do lasu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między lasem liściastym, iglastym i mieszanym. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>buczyna, bór, las mieszany</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje samodzielnie opracowany regulamin zachowania się w lesie.
40. Organizmy różnych warstw lasu	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia warstwy roślinności w lesie; • podaje przykłady grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady roślin tworzących poszczególne warstwy lasu. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje temperaturę powietrza, wilgotność i nasłonecznienie występujące w poszczególnych warstwach lasu; • opisuje, jak można poznawać las za pomocą różnych zmysłów. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego rośliny runa leśnego kwitną wczesną wiosną; • wyjaśnia znaczenie ściółki leśnej dla życia w lesie. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przystosowania roślin w poszczególnych warstwach lasu do panujących tam warunków.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:					
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
41. Sposoby odżywiania się organizmów	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia cudzożywny i samożywny sposób odżywiania się organizmów. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady znaczenia roślin w przyrodzie i życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że człowiek jest organizmem cudzożywным. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że rośliny to organizmy samożytne. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie proces fotosyntezy. 	
42. Przystosowania organizmów do zdobywania pokarmu	<ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach przedstawia przystosowania zwierząt roślinożernych i mięsożernych do zdobywania pokarmu. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje różnorodność sposobów polowania zwierząt mięsożernych. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że budowa roślin stanowi przystosowanie do samożywного odżywiania się. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady przystosowań zwierząt do odżywiania się pokarmem płynnym. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową przewodu pokarmowego roślinożerców a spożywanym przez nich pokarmem. 	
43. Łąka jako środowisko życia organizmów	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady wykorzystywania łąk przez człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje typowe rośliny łąkowe. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje zwierzęta żyjące na łące. 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia rośliny jednoroczne i byliny. 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia łąki naturalne i stworzone przez człowieka. 	

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
44. Rośliny uprawne	<ul style="list-style-type: none"> wymienia produkty otrzymywane z poszczególnych zbóż; wymienia produkty otrzymywane z ziemniaków i buraków cukrowych. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje zboża uprawiane w Polsce; nazywa rośliny oleiste; podaje przykłady roślin warzywnych. 	<ul style="list-style-type: none"> określa cel tworzenia pól uprawnych; opisuje zastosowanie i wykorzystanie różnych rodzajów i różnych części roślin. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice między polem uprawnym a łąką; opisuje wykorzystanie i zastosowanie roślin włóknodajnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są rośliny zbożowe, okopowe, oleiste.
45. Wodystojące i płynące	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wody występujące w najbliższej okolicy; podaje przykłady wód płynących i stojących. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zbiorników sztucznych i naturalnych; omawia wykorzystanie wód płynących i stojących. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>bagno, staw, jezioro</i>; wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki; opisuje rzekę w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje w terenie wody powierzchniowe w najbliższej okolicy i podaje ich nazwy; wyjaśnia, co to jest nurt rzeki; opisuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne i rozpoznaje je w terenie. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wpływ różnych czynników na wody powierzchniowe; opisuje skutki powodzi; opisuje działalność rzeki (żłobienie koryta, podmywanie brzegów, transport piasku i inne).

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:					
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
46. Warunki życia w wodzie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia korzyści, jakie daje organizmom środowisko wodne. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje najważniejsze przystosowania ryb do życia w środowisku wodnym. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje różnice w warunkach życia w wodzie i na lądzie. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie proces wymiany gazowej u ryby. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasadę działania pęcherza pławnego. 	
47. Organizmy słodkowodne	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady ryb słodkowodnych występujących w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady słodkowodnych zwierząt (innych niż ryby) żyjących w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia strefy występowania roślin w jeziorze. 	<ul style="list-style-type: none"> określa, czym jest plankton i jakie jest jego znaczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach przedstawia przystosowania roślin do życia w wodzie. 	
48. Podsumowanie działu 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 35–47.					

Dział 6. Krajobraz najbliższej okolicy (odpowiada treściom kształcenia z działu VII z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
49. Wpływ działalności człowieka na krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> opisuje dzisiejszy wygląd krajobrazu w mieście i na wsi; wymienia obiekty budowlane wykonane przez człowieka wpływające na krajobraz. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak wyglądał krajobraz przed setkami lat (na podstawie ryciny) i czym zajmowali się ludzie; omawia, jakie zmiany krajobrazu następowały ciągu stuleci pod wpływem działalności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego krajobrazów naturalnych na Ziemi jest niewiele; porównuje krajobraz miejski i wiejski; opisuje krajobrazy zdewastowane przez człowieka, np. tereny kopalń odkrywkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady krajobrazów naturalnych i uzasadnia ich zakwalifikowanie do danego typu krajobrazów; wyjaśnia, dlaczego krajobraz rolniczy zalicza się do krajobrazów częściowo przekształconych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zmian krajobrazu na skutek gwałtownego rozwoju przemysłu w XIX w.; wyjaśnia, na czym polega rekultywacja krajobrazu.
50. Krajobraz wsi i miasta	<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki krajobrazu wiejskiego i miejskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje krajobraz wiejski i miejski. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia zależność krajobrazu rolniczego od pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje krajobrazy rolnicze nizinne i górskie; porównuje krajobrazy dużego i małego miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>krajobraz rolniczy</i> i <i>krajobraz miejski</i>.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe	
	Uczeń na ocenę:				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
51. Krajobraz antropogeniczny	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady krajobrazów antropogenicznych; • wymienia składniki krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje elementy krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wybrany typ krajobrazu antropogenicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia przywracanie wartości użytkowych i przyrodniczych terenom zdegradowanym. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między pojęciami <i>rewitalizacja</i> i <i>rekultywacja</i>.
52. Krajobraz okolicy dawniej i dziś	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia składniki krajobrazu najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia aktualne i dawne elementy krajobrazu najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje krajobraz najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości. 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje krajobraz okolicy na nośnikach cyfrowych.
53. Obiekty chronione w najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce; • podaje przykład parku narodowego położonego najbliżej miejsca zamieszkania i wskazuje go na mapie; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sposoby ochrony przyrody w Polsce, • wyjaśnia co oznacza skrót LOP. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady rezerwatów przyrody i pomników przyrody w Polsce; • wskazuje miejsca w najbliższej okolicy zasługujące na ochronę i uzasadnia swój wybór. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje zadania szkolnego koła Ligi Ochrony Przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że ochrona przyrody ma w Polsce długą tradycję.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe			Wymagania ponadpodstawowe		
	Uczeń na ocenę:					
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje podstawowe zasady zachowania się na terenie parku narodowego; • podaje możliwości ochrony przyrody przez ucznia klasy 4. 					
54. Podsumowanie działu 6. Krajobraz najbliższej okolicy	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 49–53.					